

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

M 2 3 1 7 0 1 1 2

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

EKONOMIJA

==== Izpitna pola 2 ====

Petek, 2. junij 2023 / 90 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik, svinčnik, šilček, radirko, računalno in ravnilo.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 6 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**, skice in grafe pa rišite s svinčnikom. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 20 strani, od tega 5 praznih.

1. naloga: Reprodukcijska in potrošna izbira

Učinkovita reprodukcija je vir za povečanje potrošnje in blaginje ljudi.

1.1. Opredelite pojem ekonomski problem.

(1 točka)

1.2. Opredelite pojem proizvodnja (produkcija).

(1 točka)

1.3. Proizvodnja čokolade poteka s porabo kakavovih zrn po znanem proizvodnem postopku.

Vroče in vlažno podnebje v tropskih krajih okoli ekvatorja je najbolj primerno za monokulturno gojenje dreves kakavovca na plantažah, trajnostno pa jih gojijo po načelih permakulture v južnoameriški džungli. Na svetovni ravni se 90 % kakava pridelava na zemljiščih majhnih družinskih kmetij velikosti 1–5 hektarjev, le 5 % pa ga pride z velikih plantaž s po 40 ali več hektarji površine. Pri proizvodnji čokolade izdelajo kakavovo in čokoladno maso. Kakavova zrna očistijo s siti, separatorji, aspiracijskimi komorami, magneti in fotocelicami, pražijo pri temperaturi nad 100 °C s pražilniki, drobijo z drobilniki in meljejo v kakavovo maso. Nato z melanžerji in mešalniki mešajo kakavovo maso z različnimi vrstami kakavovca s sladkorjem v prahu, da izdelajo čokoladno maso, ki jo valjajo z valji in konširajo v rotirajočih bobnih (konšah). Čokoladno maso segrevajo, ohlajajo, zopet segrevajo in strojno vlivajo v modele in stresajo ter hladijo v hladilnikih, delavci na pakirnih strojih jo zavijajo v embalažo v prostoru pri 18 °C in 65 % relativne vlage, nato jo skladiščniki skladiščijo v prostoru pod 25 °C. Pri izdelavi čokolade kontrolorji kakovosti nadzirajo ves proizvodni postopek, pregledajo kakovost vhodnih sestavin in čokolade. Čokolado delimo glede na sestavo (čista, mlečna, z dodatki, polnjena), po velikosti delcev (jedilna, desertna, plemenita) in po okusu (sladka, polsladka, polgrenka, grenka, zelo grenka).

(Vira: povzeto po <https://sl.makechocolatefair.org/sporna-vprasanja/na-kratko-o-pridelavi-kakava>, https://ucilnice.arnes.si/pluginfile.php/1807776/mod_resource/content/1/%C4%8Dokolada%20pdf1.pdf. Pridobljeno: 11. 10. 2021.)

- Dopolnite preglednico. Prvi stolpec dopolnite s proizvodnimi dejavniki (po Sayu), v drugi stolpec pa iz besedila izpišite dva konkretna primera za vsak proizvodni dejavnik.

Proizvodni dejavniki (osnovne skupine)	Primer proizvodnega dejavnika pri izdelavi čokolade
	plantaže kakavovca, džungla, zemljišča

(3)

- Dopolnite besedilo.

V procesu proizvodnje čokolade poteka _____ delitev dela, ko se delavci specializirajo za posamezne delovne operacije. Proizvedeno čokolado prodajajo na trgu.

Prvi ponudnik 3-D čokolade na slovenskem trgu je bil mladi podjetnik, programer in oblikovalec Andraž Gavez, ki je ponudil 3-D čokolado v obliki Slovenije Čokoladna Slovenija.

Novost, ki jo uporabimo v proizvodnji oziroma poslovanju podjetja in se pojavi kot nov proizvod na trgu, imenujemo _____.

(2)

(5 točk)

- 1.4. Katarina kupuje personalizirana darila za prijatelje. Odloča se za nakup Čokoladne Slovenije, ki stane 25,00 EUR, in steklenice Belega čokoladnega vina, ki stane 15,00 EUR. Ena izmed alternativnih možnosti nakupa, pri kateri porabi ves razpoložljivi denar, so štiri Čokoladne Slovenije in 2 steklenici Belega čokoladnega vina. Katarinina mejna koristnost četrte enote Čokoladne Slovenije je 60 enot, mejna koristnost druge steklenice Belega čokoladnega vina pa je 50 enot.

Dopolnite trditvi, podčrtajte pravilno navedbo in trditev dokažite z izračunom.

Za nakup personaliziranih daril ima Katarina na razpolago _____ EUR.

(1)

Katarina bo kupila optimalno košarico personaliziranih daril, če bo zmanjšala nakup Čokoladne Slovenije ali **zmanjšala** / **povečala** nakup Belega čokoladnega vina, da bo dosegla mejno koristnost Belega čokoladnega vina _____ enot.

Zapišite postopek izračuna mejne koristnosti:

(1)

Zaradi zvišanja cene steklenice Belega čokoladnega vina za 20 % bo mejna koristnost Belega čokoladnega vina **nižja** / **ostala nespremenjena** / **višja**.

(1)

(3 točke)

2. naloga: Stroški in merila uspešnosti poslovanja

V tržnem gospodarstvu so podjetja izpostavljena konkurenci. Za njihov obstanek in razvoj je ključna njihova zmožnost, da ustvarijo prihodek, s katerim lahko pokrijejo stroške in dosežejo dobiček.

2.1. Z uporabo proizvodnih dejavnikov nastajajo stroški.

- Opredelite pojem amortizacija.

---

(1)

- Opredelite pojem povprečni celotni stroški.

---

(1)
(2 točki)

2.2. Vinko je vinogradnik. V lasti ima 1,5 hektarja vinograda, v katerem je pred desetimi leti zasadil 8.300 trsov. V nakup vinograda, gradnjo poslopja ter nabavo orodja za predelavo grozdja in sodov za hrambo vina je Vinko vložil 120.000,00 EUR kapitala. Vinograd obdeluje sam in s pomočjo občasno najetih delavcev.

Leto 2021 je bilo izjemno ugodno za vinogradnike, po ocenah vinogradniške zadruga je vsak trs obrodil v povprečju 2,2 kg grozdja. V povprečju pridelal Vinko iz 100 kg grozdja 75 litrov kakovostnega vina. Vinogradniška zadruga je odkupila vino, ki ga je pridelal Vinko, po ceni 5,00 EUR za liter.

Uporabite podatke, izračunajte in dopolnite trditve.

Vinko je v letu 2021 po ocenah vinogradniške zadruga pridelal _____ kg grozdja, celotni proizvodni stroški so znašali 60.100,00 EUR.

(1)

S pridelavo in prodajo 13.695 litrov vina je ustvaril _____ EUR prihodka.

Po poplačilu proizvodnih stroškov mu je ostalo _____ EUR dobička.

(1)
(2 točki)

2.3. V podjetjih izračunavajo različna merila uspešnosti poslovanja.

- Opredelite merilo ekonomičnosti poslovanja.

---

(1)

- Opredelite merilo donosnosti (rentabilnosti) poslovanja.

---

(1)
(2 točki)

- 2.4. Uporabite podatke in izračune iz 2. vprašanja te naloge, dopolnite trditev in podčrtajte pravilno navedbo. Rezultat zaokrožite na dve decimalni mesti.

V letu 2021 znaša ekonomičnost poslovanja v Vinkovem vinogradu _____, kar pomeni,
da je vinograd posloval **ekonomično** / **neekonomično**.

(1 točka)

- 2.5. Uporabite podatke in izračune iz 2. vprašanja te naloge ter izračunajte donosnost (profitno mero) poslovanja Vinkovega vinograda. Rezultat zaokrožite na dve decimalni mesti.

Izračun:

Rezultat: _____

(1 točka)

- 2.6. Analizirajte kazalca ekonomičnosti in donosnosti poslovanja Vinkovega vinograda in navedite en konkretni ukrep, s katerim bi lahko Vinko izboljšal uspešnost poslovanja po obeh merilih.

Ukrep: _____

Vpliv na ekonomičnost poslovanja: _____

Vpliv na donosnost poslovanja: _____

(2 točki)

3. naloga: Ponudba in konkurenca

Na trgu poteka menjava dobrin med ponudniki in povpraševalci. Učinkovitost trga je odvisna od stopnje tržne konkurence.

3.1. Konkurenco na trgu dobrin določajo številni dejavniki. Dopolnite trditvi in podčrtajte pravilni navedbi.

Veliko število ponudnikov, ki ponujajo raznovrstne proizvode, je značilnost _____ konkurence.

Pri diferenciranih ali raznovrstnih proizvodih je konkurenca predvsem **cenovna** / **necenovna**.

Obliko konkurence, kjer je na trgu dobrin en ponudnik brez ustreznega substituta, imenujemo _____.

V popolni konkurenci **obstajajo** / **ne obstajajo** ovire pri preseljevanju proizvodnih dejavnikov.

(2 točki)

3.2. Opredelite pojem ponudba.

(1 točka)

3.3. Navedite, kako znižanje cene proizvoda na trgu, *caeteris paribus*, vpliva na obseg ponudbe.

(1 točka)

3.4. Na trgu obstajajo številni ponudniki sončnih očal.

- Navedite vsaj tri dejavnike, ki vplivajo na ponudbo sončnih očal na trgu.

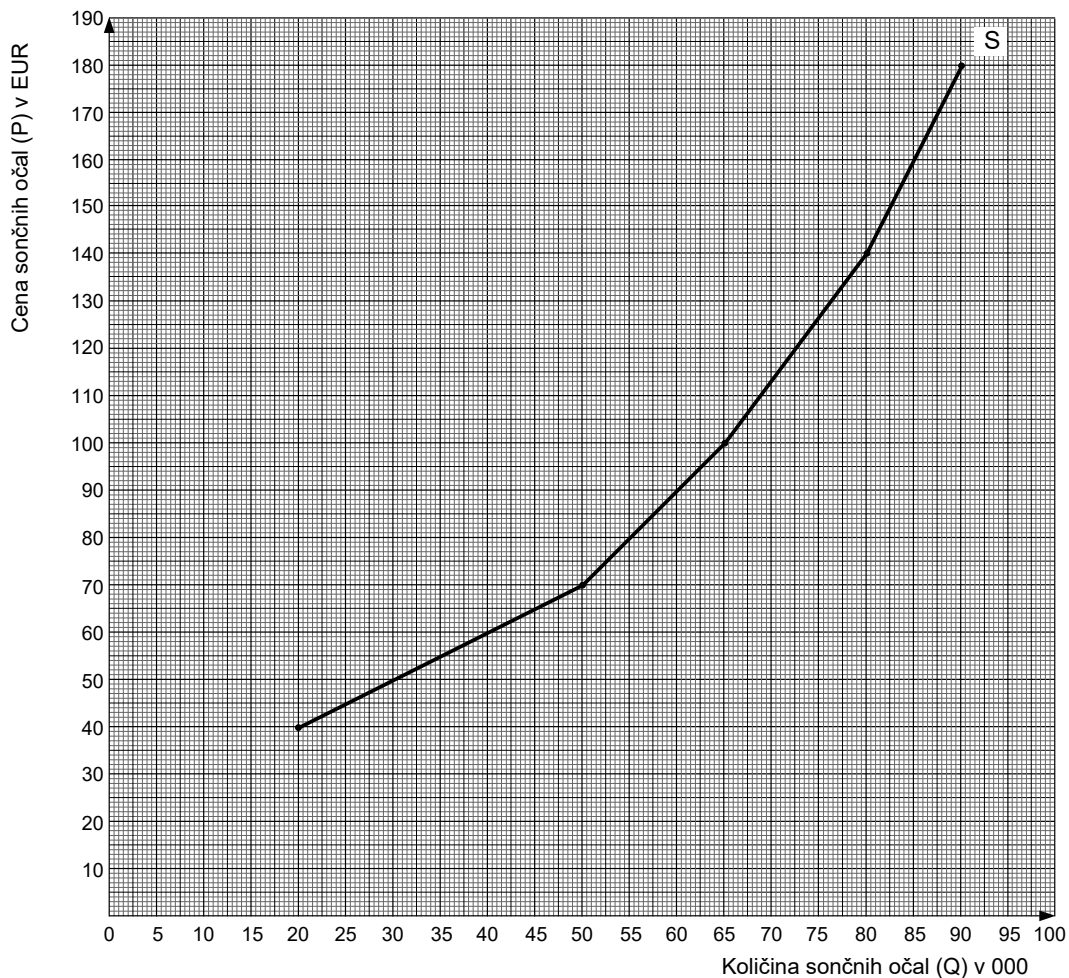

(1 točka)

3.5. Slika prikazuje ponudbo sončnih očal.

Dopolnite trditvi in podčrtajte pravilni navedbi.

Kupci so pripravljene po ceni 140,00 EUR kupiti 60.000 sončnih očal.

Na trgu nastane **presežno povpraševanje** / **presežna ponudba**

v obsegu _____ sončnih očal.

(1)

Če se na trgu sončnih očal oblikuje tržno ravnotežje pri ceni 100,00 EUR,

je prihodek ponudnikov _____ EUR.

(1)

Ponudniki, ki izdelujejo sončna očala s povprečnimi stroški v višini 110,00 EUR in mejnimi stroški 100,00 EUR, poslujejo z **dobičkom** / **izgubo**.

(1)

(3 točke)

3.6. Uporabite podatke iz slike pri vprašanju 3.5. in izračunajte koeficient cenovne elastičnosti ponudbe, če se cena očal zviša s 100,00 EUR na 140,00 EUR. Rezultat zaokrožite na dve decimalni mesti.

Izračun:

Rezultat: _____

(1 točka)

3.7. Obsežen požar je povzročil zaprtje velikega proizvodnega obrata sončnih očal. V sliko pri vprašanju 3.5. vrišite posledice požara na trgu sončnih očal s črtkano črto in jo označite.

(1 točka)

4. naloga: Plače in dobiček

Razdelitev dohodka v tržnem gospodarstvu se opravi tudi v podjetju. Višina dohodkov proizvodnih dejavnikov je povezana s proizvodnjo in uspešnostjo podjetja na trgu. Z vidika posameznika ima njegov delež v razdelitvi dve temeljni funkciji.

4.1. Pojasnite reproduktivno in stimulatívno funkcijo deleža dohodka v razdelitvi.

- Reprodukтивna funkcija:

---

(1)

- Stimulatívna funkcija:

---

(1)
(2 točki)

4.2. Delavci prejmejo plačilo za opravljeno delo.

- Dopolnite trditvi in podčrtajte pravilni navedbi.

Delavec si želi, da bi bilo plačilo za opravljeno delo čim višje, saj mu na trgu potrošnih dobrin predstavlja _____.

(1)

Cene življenjskih potrebščin so se v letu 2021 zvišale za 20 %, delavci pa so v istem letu prejeli v povprečju za 15 % višja izplačila. To pomeni, da so se

nominalne plače **znižale / zvišale** in realne plače **znižale / zvišale**

za (zaokrožite na dve decimalni mesti) _____ %.

(2)

- Dopolnite preglednico z manjkajočimi sestavinami plače (mezde).

Osnovna plača			

(1)
(4 točke)

4.3. Martin je lastnik uspešnega podjetja Digidom, ki se ukvarja z vgradnjo izdelkov za avtomatizacijo pametnih hiš. S tržno raziskavo je ugotovil, da se je zaradi modnih trendov na slovenskem trgu močno povečalo povpraševanje po avtomatizaciji pametnih hiš pri novogradnjah, predvsem v pasivni in leseni gradnji.

- Razmislite in navedite vrsto Martinovega ustvarjenega ekstradobička.

Navedba: _____ ekstradobiček

(1)

- Slika prikazuje normalno konkurenčno ravnotežno ceno v panogi. Dopolnite spodnji pravokotnik tako, da vrišete Martinov ustvarjeni ekstradobiček.

običajni proizvodni stroški	normalni dobiček

(1)

- Podjetnik Martin je v časopisu opazil novico: »Do slabih deset tisoč evrov na leto za sofinanciranje dela raziskovalca lahko prejme podjetje prek novega javnega poziva, ki ga je objavila agencija SPIRIT. Sredstva za ta namen so namreč iz posebnih kohezijskih sredstev ReactEU.«

(Vir: povzeto po <https://subvencije.finance.si/8980691/Nova-priloznost-za-podjetja-ujemite-subvencije-za-place-raziskovalcev>. Pridobljeno: 31. 10. 2021.)

Navedite in utemeljite **vsaj eno korist**, ki bi jo ob dodelitvi sredstev Digidomu imela podjetje in raziskovalka Tina, zaposlena v podjetju Digidom, ki razvija nov sistem varčevanja z energijo v proizvodnji podjetja Digidom.

Korist za podjetje Digidom je _____

Utemeljitev: _____

_____

(1)

Korist za raziskovalko Tino je _____

Utemeljitev: _____

_____

_____

(1)
(4 točke)

5. naloga: Transnacionalna korporacija

»Skupino Krka poleg obvladujoče družbe Krka, d. d., Novo mesto sestavljajo odvisne družbe v Sloveniji in tujini. Skupina se ukvarja z razvojem, proizvodnjo, trženjem in prodajo izdelkov za humano uporabo (zdravila na recept in izdelki brez recepta), veterinarskih izdelkov in zdraviliško-turističnih storitev. Proizvodnja poteka v Sloveniji, na Poljskem, v Ruski federaciji, na Hrvaškem in v Nemčiji, ostale odvisne družbe zunaj Slovenije pa se ukvarjajo s trženjem in/ali prodajo izdelkov.«

(Vir: <https://www.krka.si/sl/o-krki/krkina-poslovna-mreza/>. Pridobljeno 1. 10. 2021.)

5.1. Dopolnite trditve.

Iz besedila o Skupini Krka razberemo, da je družba Krka kapitalska družba, ki je večino ustanovnega kapitala pridobila z izdajo _____. Skupina Krka je korporacija, saj ima _____ proizvodno strukturo. Ker ima Skupina Krka proizvodne obrate v tujini, je _____ korporacija. Skupina Krka ima _____ v Sloveniji.

(4 točke)

5.2. Navedite in na kratko pojasnite dva verjetna razloga, zakaj se je Skupina Krka v prvem desetletju 21. stoletja odločila za gradnjo proizvodno-distribucijskih obratov na Poljskem in na Hrvaškem.

Prvi razlog: _____

Pojasnilo: _____

(1)

Drugi razlog: _____

Pojasnilo: _____

(1)
(2 točki)

6. naloga: Ekonomska politika

Država s pomočjo različnih institucij, ki imajo državno moč, vpliva na gospodarstvo, odpravlja pomanjkljivosti trga in si prizadeva za blaginjo državljanov.

6.1. Opredelite pojem ekonomska politika.

(1 točka)

6.2. Navedite **dva** nosilca ekonomske politike.

(1 točka)

6.3. Ena izmed pomanjkljivosti trga je neenakomerna porazdelitev dohodka, ki povzroča socialno neenakost. **Navedite in pojasnite** funkcijo fiskalne politike, s katero država blaži to tržno pomanjkljivost.

Navedba funkcije: _____

(1)

Pojasnilo funkcije: _____

---

(1)
(2 točki)

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

Prazna stran

